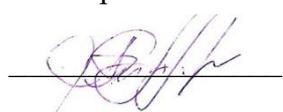

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені
Т. Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського

Кафедра права, філософії та політології

ПОГОДЖЕНО
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.
Завідувач кафедри
проф. Чорний О.О.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ
АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ**

Галузь знань – 08 Право
Спеціальність – 081 Право

2025–2026 навчальний рік

© Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка,
2025

Укладач к. ю. н., доц. Віхров С.О. к.ю.н. Мірошніченко О.А.

ЗМІСТ

Вступ

1. Підготовка до атестаційного екзамену
  - 1.1. Загальні вимоги до організації атестаційного екзамену
  - 1.2. Формування Атестаційних екзаменаційних комісій
  - 1.3. Перелік документів та їх підготовка для атестаційного екзамену
  - 1.4. Методичні рекомендації з підготовки екзаменаційних питань
2. Організація та проведення атестаційного екзамену
  - 2.1. Вихідні умови положення атестаційного екзамену
  - 2.2. Форма проведення атестаційного екзамену
  - 2.3. Критерії оцінювання
3. Підведення підсумків атестаційного екзамену
  - 3.1. Оголошення результатів атестаційного екзамену
  - 3.2. Оформлення результатів атестаційного екзамену
  - 3.3. Звіт про результат екзамену
  - 3.4. Реалізація висновків і рекомендацій Атестаційної екзаменаційної комісії
  - 3.5. Питання до атестаційного екзамену

Список літератури

ВСТУП

Методичні рекомендації розроблені відповідно до вимог галузевих стандартів вищої освіти підготовки фахівців рівня «бакалавр» зі спеціальності 081—«Право» та мають на меті надання допомоги студентам під час підготовки до атестаційного екзамену.

Атестація студентів здійснюється після завершення ними теоретичної та практичної частини навчання за освітнім ступенем «бакалавр» з метою встановлення фактичної відповідності рівня освітньої та кваліфікаційної підготовки випускника вимогам освітньо-професійної програми спеціальності 081—«Право».

До складання атестаційного екзамену, що проводиться на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії, допускають студентів, які виконали навчальний план.

Атестаційний екзамен проводиться як комплексна перевірка знань студентів з таких **навчальних дисциплін**:

1. «Адміністративне право».
2. «Муніципальне право».
3. «Цивільне право».
4. «Адміністративний процес».
5. «Господарський процес».

Зміст кваліфікаційних завдань, що виносяться на атестаційний екзамен, орієнтується на діагностику рівня опанування бакалавром професійних компетентностей, що визначені у Стандарті вищої освіти, а також засобах діагностики якості вищої освіти.

Відповідно до Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня галузі знань 08—«Право» спеціальності 081—«Право», атестаційний екзамен проводиться в усній формі.

Атестаційний екзамен повинен визначати рівень засвоєння студентами матеріалів наведених вище фахових дисциплін, уміння самостійно аналізувати правові проблеми та формувати правові позиції, активно використовувати набуті знання у своїй професійній діяльності, здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі права, що передбачає застосування правових доктрин та принципів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Атестаційний екзамен є продовженням навчально-виховного процесу, складовою частиною завершального етапу підготовки бакалаврів правників зі спеціальності 081 «Право».

Цілі атестаційного екзамену зумовлюють і його функції. Головною з них є контроль та оцінювання рівня фахових знань, навичок реалізації та застосування норм матеріального та процесуального права, отриманих студентом протягом навчання.

Реалізація цієї функції припускає перевірку методологічних і теоретичних принципів, проблем і положень наведених вище дисциплін, а також уміння їх використовувати в аналізі застосування юридичної аргументації та практичній діяльності.

Важливе значення має функція виявлення навичок розв'язання практичних завдань, конкретного аналізу проблемних ситуацій.

Атестаційний екзамен за умов усебічного аналізу його результатів, дозволяє найбільш вичерпно з'ясувати позитивний досвід і недоліки в організації, змісті та методиці викладання фахових навчальних дисциплін, а також самостійної роботи студентів.

1. ПІДГОТОВКА ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1.1 Загальні вимоги до організації атестаційного екзамену

Підготовка до атестаційного екзамену проводиться згідно з розпорядженням ректора університету, кафедрою права, філософії та політології разом з навчальним відділом, деканатом Навчально наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені М.О. Лазаревського.

1.2 Формування Атестаційних екзаменаційних комісій

Контроль атестаційного екзамену здійснюється Атестаційною екзаменаційною комісією.

Екзаменаційна комісія створюється щорічно для проведення атестаційного екзамену та діє протягом календарного року як єдина для денної та заочної форм навчання з кожної спеціальності.

Атестаційна екзаменаційна комісія формується щорічно на період проведення екзамену в межах Атестаційної екзаменаційної комісії за спеціальністю з числа професорсько-викладацького складу кафедри права, філософії та політології в кількості чотирьох осіб на чолі з головою – висококваліфікованим фахівцем в галузі права, який має вчений ступінь або звання.

Екзаменаційна комісія для атестації здобувачів вищої освіти створюється щорічно як єдина для всіх форм навчання у складі голови та членів комісії. ЕК має свій порядковий номер, визначений у наказі ректора про склад ЕК.

Головою комісії призначається фахівець у відповідній галузі або провідний науковець відповідного напрямку наукової діяльності. Головою комісії призначається науково-педагогічний (педагогічний) працівник зі спеціальності (напрямку підготовки), який є працівником університету.

Складання атестаційних екзаменів проводиться на відкритому засіданні ЕК за участю не менше половини її складу за умови обов'язкової присутності голови комісії.

Списки голів ЕК за встановленою формою затверджуються ректором університету не пізніше ніж за два місяці до початку роботи комісії.

Голова ЕК зобов'язаний:

- ознайомити всіх членів комісії з їх правами та обов'язками;
- довести до членів ЕК основні завдання та вимоги щодо атестації студентів, критерії оцінювання якості підготовки випускників, розклад роботи ЕК, особливості організації та проведення або атестаційного екзамену;
- забезпечити роботу комісії відповідно до затвердженого розкладу;
- обов'язково бути присутнім на атестаційному екзамені, на засіданнях комісії під час обговорення результатів екзаменів, виставленні оцінок, вирішенні питань про присвоєння відповідного ступеня вищої освіти, професійної кваліфікації та видачі дипломів державного зразка або відмові у їх видачі (з необхідною аргументацією);
- контролювати роботу секретаря комісії щодо підготовки необхідних документів до початку роботи комісії та оформлення протоколів;
- складати звіт про результати роботи комісії та після обговорення його на заключному засіданні подавати ректорові через навчальний відділ університету.

Заступником голови комісії (за необхідності) можуть призначатися – директор інституту, завідувач випускової кафедри та їх заступники. В окремих випадках обов'язки голови комісії, за згодою останнього, може виконувати заступник голови ЕК.

Членами ЕК повинні бути провідні викладачі, зазвичай, професори та (або) доценти випускових кафедр університету, які здійснюють підготовку

фахівців в одній галузі знань з відповідної або спорідненої спеціальності (напрямку).

До складу комісії входять:

- голова екзаменаційної комісії;
- завідувачі кафедр, професори, доценти (викладачі) профілюючих кафедр, викладачі, наукові співробітники;

Персональний склад членів комісії та екзаменаторів затверджується ректором університету не пізніше ніж за місяць до початку роботи ЕК.

Кількість членів екзаменаційної комісії становить не більше чотирьох осіб (в окремих випадках кількість членів екзаменаційної комісії може бути збільшено до шести осіб).

Секретар комісії призначається наказом ректора університету з числа працівників факультету (інституту, відділення тощо) і не є членом комісії.

Секретар комісії забезпечує правильне і своєчасне оформлення документів.

До початку роботи комісії секретар повинен:

- отримати бланки протоколів засідання комісії;
- підготувати відомість результатів успішності тестування студентів зі спеціальності (якщо таке передбачено);
- отримати супровідні документи (накази, розпорядження, подання голові екзаменаційної комісії щодо складання атестаційного екзамену, відомості про виконання студентами навчального плану і отримані оцінки, залікові книжки тощо), що необхідні для забезпечення якісної та кваліфікованої роботи комісії.

Під час роботи комісії секретар:

- доводить до відома голові та членам комісії інформацію, що стосується її роботи;
- веде протоколи засідань екзаменаційної комісії.

Після засідання екзаменаційної комісії секретар комісії: передає до архіву Університету оформлений протокол;

Завданнями екзаменаційних комісій є:

- комплексна перевірка й оцінювання практичної фахової підготовки здобувачів вищої освіти, встановлення її відповідності Стандартам вищої освіти;
- прийняття рішення про присвоєння випускникам відповідного ступеня вищої освіти і кваліфікації та видачу диплома (диплома з відзнакою з урахуванням рекомендації випускової кафедри);
- розроблення пропозицій щодо подальшого поліпшення якості підготовки фахівців.

Атестаційний екзамен проводиться в усній формі відповідно до затвердженої програми. До студентів доводять програму екзамену, довідкову літературу.

Розпорядженням по факультету оголошують розклад складання екзамену і проведення консультацій. Консультації проводять провідні викладачі випускної кафедри. Екзамен проводять у навчальних групах згідно із розкладом. Усі студенти групи, сформованої деканатом, повинні з'явитися до початку екзамену в аудиторію, що вказана в розкладі.

На роботу над питаннями, студенту відводять 2 години 30 хвилин.

Під час екзамену забороняється:

- використовувати будь-яку літературу, записи, мобільні телефони;
- підказувати, говорити, надавати консультації студентами один одному;
- консультуватися з членами атестаційної екзаменаційної комісії;
- виходити з аудиторії з будь-якими робочими аркушами.

Екзаменаційна комісія (після завершення екзамену всіма студентами) ухвалює рішення і оголошує результати атестаційного екзамену.

1.3 Перелік документів та їх підготовка для атестаційного екзамену

Не пізніше ніж за день до початку атестаційних екзаменів до екзаменаційної комісії подаються:

- наказ (витяг з наказу) по університету про затвердження персонального складу ЕК зі спеціальності;
- розклад роботи ЕК;
- залікова книжка (індивідуальний план) студента;
- списки студентів (за навчальними групами), допущених до атестації (витяг з наказу ректора про допуск до захисту дипломного проекту (роботи) чи складання атестаційного екзамену);
- зведена відомість, завірена директором інституту або його заступником про виконання студентами навчального плану й отримані ними оцінки з теоретичних навчальних дисциплін, курсових проектів і робіт, практик;
- екзаменаційні матеріали (екзаменаційні білети, комплексні кваліфікаційні завдання тощо), розроблені відповідно до програми атестаційного екзамену;
- рекомендація випускової кафедри (витяг з протоколу засідання кафедри).

Під час складання атестаційного екзамену з окремих навчальних дисциплін або комплексного екзамену до ЕК додатково подаються:

- критерії оцінювання усних відповідей студентів у трьох системах: національній, 100-бальній, ECTS;
- комплект екзаменаційних білетів, комплексних завдань або письмових контрольних робіт;
- варіанти правильних відповідей (у разі тестової форми); перелік наочного приладдя, матеріалів довідкового характеру, технічні та дидактичні засоби й обладнання, що дозволені для використання студентами під час підготовки та відповідей на питання атестаційного екзамену.

Екзаменаційні білети, варіанти завдань, перелік матеріалів та обладнання розробляються викладачами відповідної кафедри, щорічно затверджуються завідувачем випускової кафедри і погоджуються з головою ЕК.

«Зміст екзаменаційних питань відповідно до білетів з атестаційного екзамену» – документ, що формується на базі освітньої програми (ОП) зі змісту навчальних дисциплін, які включені в певний атестаційний екзамен.

1.4 Методичні рекомендації з підготовки екзаменаційних питань

Підготовка і формування екзаменаційних білетів є одним з найбільш складних і відповідальних питань. Під час їх формування можна користуватися двома різними підходами.

Перший полягає у збереженні специфіки кожної навчальної дисципліни. Це полегшує вирішення організаційних моментів: питання оглядових лекцій, проведення консультацій, підведення підсумків іспитів тощо. Але можливе дублювання окремих питань.

Другий підхід – комплексний, системний, являє собою синтез усіх наскрізних проблем фахової підготовки. У цьому випадку екзаменаційні питання повинні формуватися на засадах методологічного їх значення, актуальності з погляду на сучасні вимоги. Безумовно, за таким підходом частина питань може залишитися поза увагою укладачів екзаменаційних білетів. Тому доцільно включати їх в білети як самостійні питання.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

2.1 Вихідні умови Тимчасового положення атестаційного екзамену

До атестаційного екзамену допускаються студенти, які закінчили вивчення всіх теоретичних навчальних дисциплін, склали всі заліки й іспити згідно з навчальним планом бакалавра.

Атестаційний екзамен проводиться в усній формі. У процесі підготовки відповідей студент може користуватися навчальними програмами з відповідних навчальних курсів для вищих навчальних закладів.

Атестаційний іспит проводиться на відкритому засіданні комісії за наявності не менше трьох її членів; на засіданні комісії можуть бути присутні представники ректорату, деканатів.

2.2 Форма проведення атестаційного екзамену

До початку екзамену група студентів, які складають його за розкладом у цей день, запрошується в аудиторію, де відбувається засідання ДЕК.

Голова комісії вітає студентів з початком атестаційного екзамену, знайомить їх зі складом АЕК і коротко пояснює порядок її роботи.

Кожному студенту видається екзаменаційний білет, що містить 4 питання. Загальна сума балів за виконання усіх питань – 100 балів. Відповідно 1 правильна відповідь на 1 питання – 25 балів.

2.3 Критерії оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	відмінно
82 – 89	B	Добре	добре
74 – 81	C		
64 – 73	D	Задовільно	задовільно
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незадовільно з можливістю повторного складання

0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
--------	---	---	---

3 ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

3.1 Оголошення результатів атестаційного екзамену

Результати атестаційного екзамену за фахом оголошуються студентам через день його проведення після оформлення протоколів Атестаційної екзаменаційної комісії. При цьому дається загальна оцінка відповідей студентів.

Студент має право у денний строк подати заяву до членів ЕК про перегляд результатів атестаційного екзамену. Під час перегляду результатів обов'язково повинні бути присутні всі члени екзаменаційної комісії.

3.2 Оформлення результатів атестаційного екзамену

Рішення щодо оцінювання знань студента приймається Атестаційною екзаменаційною комісією на закритому засіданні відкритим голосуванням простою більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні. За умов рівності кількості голосів вирішальним є голос голови.

Результати атестаційного екзамену за фахом визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Студентам, які не склали атестаційний екзамен за фахом з поважних причин (підтверджених документально), ректором університету може бути надана можливість складання екзамену під час підготовки до інших атестаційних екзаменів.

Протоколи засідання Атестаційної екзаменаційної комісії, залікові книжки з проставленими в них оцінками підписуються головою і членами комісії.

3.3 Звіт про результат екзамену

Після закінчення роботи Атестаційної комісії її голова складає звіт. Підсумки атестаційного екзамену обговорюються на засіданнях Навчально наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені М.О. Лазаревського, засідань кафедри та вченої ради.

3.4 Реалізація висновків і рекомендацій Атестаційної комісії

Ректорат, вчена рада Навчально наукового інституту, випускова кафедра за підсумками атестаційного екзамену за фахом розробляють і здійснюють відповідні заходи, які спрямовані на подальше удосконалення викладання фахових навчальних дисциплін і підвищення якості підготовки фахівців у галузі права.

Програма до з атестаційного екзамену

1. Сутність та принципи державного управління.
2. Механізм адміністративно–правового регулювання
3. Адміністративно–правовий статус громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства.
4. Державні службовці як суб'єкти адміністративного права.
5. Органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права.
6. Адміністративно–правові режими.
7. Форми і методи державного управління.
8. Правові акти управління.
9. Поняття, ознаки та підстави адміністративної відповідальності.
10. Поняття, ознаки і склад адміністративного проступку.
11. Порядок накладення адміністративних стягнень.
12. Провадження у справах про адміністративні правопорушення.
13. Провадження за зверненнями громадян.
14. Дисциплінарне провадження.
15. Забезпечення законності в державному управлінні.
16. Адміністративно–правові основи державного управління у сфері економіки та фінансів.
17. Адміністративно–правові основи державного управління у сфері підприємництва та промисловості.
18. Адміністративно–правові основи управління освітою та наукою.
19. Адміністративно–правові основи управління в галузях охорони здоров'я, праці та соціальної політики.
20. Соціальне призначення адміністративного процесуального права
21. Предмет і метод адміністративного процесуального права України
22. Взаємодія адміністративного процесуального права з іншими галузями права
23. Джерела адміністративного процесуального права
24. Система адміністративного процесуального права.
25. Принципи адміністративного процесу.
26. Поняття, ознаки й основні риси адміністративних процесуальних норм, особливості їх структури
27. Поняття, основні риси та структура адміністративних процесуальних правовідносин
28. Поняття й особливості адміністративного процесу
29. Структура адміністративного процесу
30. Адміністративні провадження та їх види
31. Стадії адміністративних проваджень.
32. Адміністративні процедури
33. Адміністративна юрисдикція.
34. Поняття та класифікація суб'єктів адміністративного процесу.
35. Особи, які розглядають і вирішують адміністративні справи

36. Особи, які обстоюють в адміністративному процесі особисті права й законні інтереси
37. Особи, які представляють і захищають інтереси інших осіб
38. Особи, які сприяють адміністративним провадженням
39. Поняття адміністративно-процесуального доказування.
40. Джерела доказів у адміністративному процесі
41. Дослідження й оцінювання доказів у адміністративному процесі
42. Класифікація доказів. Заходи забезпечення доказів та адміністративних проваджень.
43. Поняття процесуальних строків та їх значення в адміністративному процесі
44. Види процесуальних строків
45. Поняття, зміст і структура проваджень у сфері управління.
46. Адміністративні провадження за ініціативою органу владних повноважень
47. Адміністративні провадження за заявою суб'єкта звернення
48. Адміністративні провадження за скаргою суб'єкта звернення.
49. Види звернень громадян, їх характеристика та особливості проваджень
50. Вимоги до звернень громадян.
51. Учасники адміністративних проваджень за зверненням громадян
52. Стадії та структура провадження за зверненням громадян.
53. Поняття, завдання й мета адміністративного судочинства
54. Система адміністративних судів
55. Склад суду та відводи
56. Судові виклики й повідомлення.
57. Судові витрати.
58. Порушення адміністративної справи. Підготовче провадження
59. Судовий розгляд адміністративної справи. Судові рішення в адміністративному процесі
60. Апеляційне провадження. Касаційне провадження.
61. Перегляд судових рішень Верховним Судом України. Провадження за нововиявленими обставинами
62. Завдання й принципи провадження в справах про адміністративні правопорушення
63. Відкриття справи про адміністративне правопорушення
64. Розгляд справи про адміністративне правопорушення
65. Винесення постанови в справі про адміністративне правопорушення
66. Виконання постанови в справі про адміністративне правопорушення
67. Муніципально–правові відносини.
68. Державна підтримка розвитку місцевого самоврядування в Україні.
69. Поняття місцевого самоврядування.
70. Основні принципи та функції місцевого самоврядування.
71. Система місцевого самоврядування в Україні.
72. Поняття територіальної громади. Види територіальних громад.

73. Функції і повноваження територіальних громад села, селища та міста.
74. Форми діяльності територіальних громад села, селища та міста.
75. Поняття компетенції органів місцевого самоврядування.
76. Поняття, повноваження та організаційно-правові форми діяльності місцевих рад.
77. Правовий статус депутатів місцевих рад.
78. Правовий статус голів сільських, селищних, міських голів та голів районної, обласної, районної в місті ради.
79. Система виконавчих органів сільських, селищних, міських рад, їх основні функції та повноваження.
80. Організація роботи виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті ради.
81. Статус службовців органів місцевого самоврядування.
82. Матеріальна та фінансова основа місцевого самоврядування.
83. Право комунальної власності. Місцеві бюджети.
84. Підзвітність і підконтрольність місцевих державних адміністрацій районним, обласним радам.
85. Поняття та види юридичної відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
86. Міжнародні зв'язки органів місцевого самоврядування.
87. Предмет, метод і система цивільного права. Принципи цивільного права.
88. Поняття та види джерел цивільного права.
89. Конституція України – основа цивільного законодавства України.
90. Цивільний кодекс України як основний акт цивільного законодавства України. Дія актів цивільного законодавства в часі, просторі та за колом суб'єктів.
91. Звичай як джерело цивільного права. Звичаї ділового обороту. Аналогія в цивільному праві.
92. Поняття та види цивільних правовідносин.
93. Фізична особа як суб'єкт цивільних правовідносин. Засоби індивідуалізації фізичної особи у цивільних правовідносинах.
94. Цивільна правоздатність фізичної особи: поняття, виникнення і припинення, обсяг.
95. Цивільна дієздатність: поняття, елементи, види. Цивільна дієздатність малолітньої особи. Цивільна дієздатність неповнолітньої особи. Підстави набуття, надання повної цивільної дієздатності. Підстави та правові наслідки обмеження цивільної дієздатності фізичної особи.
96. Підстави та правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною. Підстави та правові наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою.
97. Підстави та правові наслідки оголошення фізичної особи померлою.
98. Юридична особа як суб'єкт цивільних правовідносин: поняття та ознаки.
99. Юридичні особи приватного права і юридичні особи публічного права.

100. Товариства і установи: поняття, види. Порядок створення юридичної особи. Установчі документи.
101. Засоби індивідуалізації юридичної особи у цивільних правовідносинах.
102. Цивільна правосуб'єктність юридичної особи, її елементи. Відокремлені підрозділи юридичної особи.
103. Поняття, підстави та загальний порядок ліквідації юридичної особи.
104. Поняття та форми реорганізації юридичної особи.
105. Держава Україна як суб'єкт цивільних правовідносин.
106. Територіальна громада як учасник цивільних відносин.
107. Правочин: поняття, ознаки, види. Умови дійсності правочину. Форма правочину. Недійсні правочини, їх правова природа і види. Правові наслідки недійсності правочину. Недійсність частини правочину. Недійсні правочини, зміст яких суперечать закону. Недійсні правочини, вчинені з порушенням передбаченої законом форми. Недійсні правочини, вчинені особами з недостатнім обсягом дієздатності. Недійсні правочини з пороками волі і волевиявлення. Фіктивні та удавані правочини.
108. Поняття, суб'єкти та способи здійснення цивільних прав. Межі здійснення цивільних прав.
109. Поняття, підстави та форми захисту цивільних прав та інтересів. Способи захисту цивільних прав та інтересів.
110. Поняття, види та підстави виникнення представництва. Повноваження представника. Правові наслідки перевищення повноважень представником.
111. Довіреність: поняття, види, форма і зміст. Припинення представництва за довіреністю. Поняття та види цивільно-правових строків і термінів. Способи визначення строків і термінів. Порядок обчислення строків.
112. Позовна давність: поняття, сутність, сфера застосування, вимоги, на які позовна давність не поширюється. Види позовної давності. Зміна тривалості позовної давності. Початок перебігу позовної давності.
113. Зупинення перебігу позовної давності. Переривання перебігу позовної давності. Правові наслідки спливу позовної давності та умови їх застосування судом. Поважність причини пропуску позовної давності.
114. Відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності.
115. Конфіскація і реквізиція як підстави припинення права власності.
116. Поняття, ознаки і види права спільної власності. Право спільної часткової власності. Право спільної сумісної власності.
117. Поняття та види зобов'язань. Підстави виникнення зобов'язань. Суб'єкти зобов'язання. Множинність та її види. Заміна сторін у зобов'язанні.
118. Поняття та загальні принципи виконання зобов'язань. Суб'єкти виконання зобов'язання. Предмет і спосіб виконання зобов'язання. 110. Строк (термін) і місце виконання зобов'язання.

119. Поняття цивільно-правової відповідальності та її види. Форми цивільно-правової відповідальності за порушення зобов'язання. Умови цивільно-правової відповідальності за порушення зобов'язання. Обставини, що виключають цивільно-правову відповідальність за порушення зобов'язання. Особливості відповідальності за порушення грошових зобов'язань.
120. Правовий статус, види та порядок створення акціонерного товариства.
121. Правовий статус товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.
122. Правовий статус командитного та повного товариств.
123. Правовий статус виробничих, в тому числі сільськогосподарських кооперативів.
124. Поняття господарського процесуального права. Предмет і метод господарського процесуального права. Принципи господарського процесуального права. Система господарського процесуального права.
125. Визначення підвідомчості. Види підвідомчості адміністративних справ
126. Територіальна підсудність. Виключна підсудність. Поняття і види доказів. Доказування та підстави звільнення від доказування у господарському судочинстві. Оцінка доказів.
127. Склад судових витрат. Розподіл судових витрат.
128. Порядок встановлення та обчислення процесуальних строків.
129. Закінчення, зупинення, відновлення та продовження процесуальних строків
130. Поняття, підстави та види забезпечення позову.
131. Зміст і форма заяви про забезпечення позову. Порядок подання заяви про забезпечення позову. Розгляд заяви про забезпечення позову. Скасування заходів забезпечення позову. Судовий збір за подання заяви про забезпечення позову.
132. Прийняття позовної заяви до розгляду. Підготовка справи до розгляду. Уточнення обставин, що мають значення для правильного і своєчасного вирішення всіх спірних питань для розгляду справи. Виявлення всіх зацікавлених у вирішенні спору осіб і рішення питання про залучення або допущення їх у тій або іншій ролі до участі в процесі. Порядок розгляду справи.
133. Відкладення розгляду справи. Зупинення провадження у справі. Закінчення розгляду справи без винесення рішення.
134. Підвідомчість, підсудність, підстави для відкриття провадження (проваджень) у справі про банкрутство.
135. Заява про порушення справи про банкрутство. Прийняття заяви про порушення справи про банкрутство. Відзив боржника.
136. Відмова у прийнятті заяви про порушення справи про банкрутство. Повернення, відкликання заяви про порушення справи про банкрутство.

137. Загальне поняття та значення окремого провадження. Відмінність між позовним та окремим провадженням. Специфіка захисту прав громадян не пов'язана із їх порушенням.
138. Додаткові умови підвідомчості та підсудності категорії справ, які відносяться до окремого провадження.
139. Законодавство, яке застосовується у вирішенні спорів за участю іноземних суб'єктів господарювання.
140. Апеляційне оскарження. Розгляд апеляційної скарги. Повноваження апеляційної інстанції.
141. Касаційне оскарження. Повноваження касаційної інстанції.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основні нормативно-правові акти

1. Конституція України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07. 2005 року №2747-IV (в редакції Закону [№ 2147-VIII від 03.10.2017](#), ВВР, 2017, № 48, ст.436, зі змінами та доповненнями, внесеними Законом України [№ 808-IX від 17.07.2020](#)). *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 5. Ст. 446.
4. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів від 03.10. 2017 року № 2147-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. №48. Ст.436.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 року. Офіційний Вісник України. 2006. №32. Ст.2371.
6. Митний кодекс України від 13.03.2012 року № 4495-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 32. Ст. 9.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року. № 4651-VI. *Урядовий кур'єр*. 2012 . № 100. Ст. 34.
8. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 року № 5203-VI. *Офіційний вісник України*. 2012 р., № 76
9. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5.07.2012 року № 5076-VI. *Офіційний вісник України*. 2012 р., № 62
10. Про правовий режим воєнного стану (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250)

11. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07. 2011 року N 3671-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст. 146.
12. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 року N 638-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №25. Ст.180.
13. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 року N 1404-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 30. Ст.542.
14. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17.11.2009 року N 1559-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. №1. Ст.2.
15. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 6.11.2012 року N 5475-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. №44-45. Ст.634.
16. Про державну службу: Закон України від 17.11.2011 року N 4050-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2012. № 26. Ст. 27.
17. Про дипломатичну службу: Закон України від 20.09.2001 року N 2728-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 5. Ст. 29.
18. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 року N 2939-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011 р. № 15. Ст. 231.
19. Про Кабінет Міністрів України: Закон України 07.10.2010 року N 2591-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011 р. № 9. Ст. 58.
20. Про затвердження Стратегії розвитку системи державного фінансового контролю, що здійснюється органами виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.07.2003 року № 1156. *Офіційний вісник України*.2003. № 31. Ст. 1613.
21. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 року N 393/93. *Відомості Верховної Ради України*. 1996 р. № 47. Ст. 256.
22. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 року N 586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. №20-21. Ст. 190.
23. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 року N 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.
24. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 року N 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1.
25. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 року N 2625-III. *Офіційний вісник України*. 2001р., №32.
26. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22.10. 2011 року N 3773-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 179.

27. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06. 2001 року N 2493-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 33. Ст. 175.

28. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 року N 4038-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. №28. Ст.232.

29. Про судовий збір: Закон України від 07.06. 2001 року N 3674-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 14. Ст. 87.

30. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06. 2016 року N 1402-XIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. №31.Ст.545.

31. Про затвердження Інструкції про примусове повернення і примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0806-12#Text>

38. Про Концепцію розвитку законодавства про державну службу в Україні: Указ Президента України від 20.02. 2006 року №140/2006. *Офіційний вісник України*. 2006. № 8. Ст. 421.

39. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Мельниченко проти України» від 19 жовтня 2004 року. *Офіційний вісник України*. 2005. №21. Ст.1182.

40. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Щолкін проти України» від 14 жовтня 2010 року. *Офіційний вісник України*. 2013. №6. Ст.236.

41. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Олександр Волков проти України» від 9 січ. 2013 року. *Офіційний вісник України*. 2013. №89. Ст.3307.

Основна література

1. Адміністративне право України. Академічний курс / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. — К.: Видавничий Дім “Ін-Юре”, 2008. — 668 с.
2. Адміністративне право України : підручник / [за заг. ред. С. В. Ківалова.] — Одеса : Юридична література, 2010. — 846 с.
3. Мельник Р.С. Адміністративне право України (у схемах та коментарях): навч.посіб. Київ: Юрінком Інтер ; Буква Закону, 2018. 344 с.
4. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник / За заг. ред. Р.С. Мельника. К.: Ваіте, 2014. 376 с.
5. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративноправових наук, 2020. 466 с.
6. Бородін І.Л. Адміністративне право України : підручник / І.Л. Бородін. К.: Алерта, 2019. 548 с.

7. Адміністративна юстиція. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / Т. О. Коломоєць, Г. Ю. Гулевська, Р. В. Синельник, І. О. Сквірський ; за заг. ред. Т. О. Коломоєць, Г. Ю. Гулевської. – Київ. : Істина, 2007. – 152 с.
8. Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк та ін. ; за заг. ред. Ю. П. Битяка ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2010. – 624 с.
9. Адміністративне право України : підручник. / Ю. П. Битяк, В. В. Богущкий, В. М. Гаращук та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка. – Харків, 2000. – 520 с.
10. Адміністративне право України : навчальний посібник : у 2 т. Т. 1 : Загальне адміністративне право / В. В. Галуцько та ін. ; за заг. ред. В. В. Галуцька. – Херсон : ПАТ «Херсонська міська друкарня», 2011. – 320 с.
11. Адміністративне процесуальне (судове) право України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова ; Одеська національна юридична академія. – Одеса : Юридична література, 2007. – 312 с. 102
12. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. – 446 с.
13. Адміністративне процесуальне право : Навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. Т. П. Мінки. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 320 с.
14. Ківалов С. В. Курс адміністративного процесуального права України. Загальна частина : підручник / С. В. Ківалов, І. О. Картузова, А. Ю. Осадчий. – Одеса : Фенікс, 2014. – 342 с.
15. Кузьменко О. В. Адміністративно-процесуальне право України: Підручник. К. : Атіка, 2014. – 416 с.
16. Адміністративне право України. Адміністративне судочинство в Україні : посіб. для підгот. до зовн. незалеж. оцінювання / [І. М. Балакарева, М. І. Белікова, І. В. Бойко та ін.]; за заг. ред. Н. Б. Писаренко. – Харків : Право, 2019. – С.134–188.
17. Адміністративне судочинство в питаннях та відповідях : навчальний посібник / за заг. ред. Н. Ю. Задираки, Є. С. Герасименка. – Київ : ВД Дакор, 2019. – 224 с.
18. Адміністративне судочинство. Процесуальні документи. Практичний коментар та зразки. – Київ : Центр учбової літератури. 2019. – 152 с.
19. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 р.
20. Господарський процес: підручник / Світличний О. П. Вид. 2, перероб. і доп. К.: НУБіП України, 2018. 342 с.

21. Господарське процесуальне право (у схемах і таблицях): навч. посіб. / за ред. Н. В. Никитченко ; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. Чернігів : Десна Поліграф, 2019. 439 с.
22. Господарський процес: навч. посіб. / [В. А. Кройтор та ін.] ; за заг. ред. проф. В. А. Кройтора ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 327 с.
23. Огляд практики застосування Верховним Судом Закону України "Про виконавче провадження" у господарських справах. Рішення, внесені до 256 ЄДРСР за червень – грудень 2020 року / упоряд. управління забезпечення роботи судової палати для розгляду справ про банкрутство спільно з правовим управлінням (ІІ). Київ, 2021. 98 с.
24. Актуальні проблеми господарського законодавства. [монографія]. / Гаєвець М.В., Горіславська І. В., Канарик Ю. С., Панькова Ю. С., Поліно Н. А., Світличний О.П., Черкашин Д. К. К.: – «ЦП» КОМПРИНТ», 2015. – 678 с.
25. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навч. посібник.: КНЕУ, 2018. – 224 с.
26. Беяневич В. Е. Науково-практичний коментар господарського процесуального кодексу України. Станом на 1 грудня 2010 р. / За ред. Притики Ю. Д. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 608 с.
27. Господарське процесуальне право України: Підручник / За ред. О. І. Харитонової. – К.: Істина, 2018. – 360 с.
28. Господарське процесуальне право: Підручник / О.П. Подцерковний, О.О. Квасницька, Т.В. Степанова та ін., За ред. О.П. Подцерковного, М.Ю. Картузова. - Х.: Одиссей, 2011. – 400 с.
29. Курило В.І., Світличний О.П. Господарське законодавство: [навчальний посібник] / Курило В.І., Світличний О.П. – К.: ІРІДУМ, 2019. – 360 с.
30. Корнієнко М. І. Місцеве самоврядування як конституційний інститут: яким воно має бути? // Аспекти самоврядування. — 2016. — № 2.
31. Подоляко Г. Функції Української держави у сфері місцевого самоврядування // Право України. — 2016. — № 11. \
32. Пришкіна О. Децентралізація державної влади та розширення прав місцевого самоврядування: проблеми і перспективи // Право України. — 2016. — № 11.
33. Лукашова В. Європейські принципи управління в системі місцевого самоврядування: організаційно-правовий аспект // Право України. — 2016. — № 3.
34. Бориславська О. Реформа місцевого самоврядування: проблеми внесення змін до Конституції України // Вибори та демократія. — 2015. — № 3.

35. Яковина М. Перспективи запровадження регіонального самоврядування в Україні // Аспекти самоврядування. — 2015. — № 4.
36. Цивільне право. Загальна частина: навч. посіб. / [О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, Н. О. Горобець та ін.]; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. — Харків : ХНУВС, 2022. — 332 с.
37. Цивільне право. Особлива частина: навч. посіб. / [Аврамова О. Е., Вакулович Е. В., Горбенко А. С. та ін.]; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарева; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. — Харків : ХНУВС, 2023. — 420 с. — ISBN 978-966-610-269-3.
38. Цивільне право: особлива частина. Практикум : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закладів] / кол. авт. — Дніпро: Видавець Біла К. О., 2021. — 264.
39. Договірне право України. Особлива частина: навч. посіб. За ред. О.В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1199 с.
40. Договірне право України: навчальний посібник, упоряд.: І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. К.: Центр учбової літератури, 2018. 259 с.
41. Цивільне право України: навч. посіб.: у 2 т. Ю.Ф. Іванов, О.В. Куриліна, М.В. Іванова. Київ: Алерта., 2018. Т. 2. 345 с.
42. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 р. № 2493-III. Редакція від 01.08.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
43. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 р. № 2625-III. Редакція від 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text>
44. Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності: Закон України від 03.03.1998 р. № 147/98-ВР. Редакція від 04.06.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/147/98-%D0%B2%D1%80#Text>

Додаткова література

1. Логвиненко Б.О. Проведення в справах про адміністративні правопорушення у сфері охорони здоров'я: навч. посіб. / Б.О. Логвиненко. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 106 с. 24.
2. Миронюк Р. В. Особливості судового розгляду окремих категорій адміністративних справ: навч. посібник / Р.В. Миронюк. Дніпро: ДДУВС, 2019. 352 с.
3. Голобородько Д.В. Адміністративний процес (збірник презентаційних слайдів) : Навч. наоч. посібник / Голобородько Д.В. Дніпро: ДДУВС, 2019. 314 с.
4. Губарев С. В. Наслідки затвердження мирової угоди господарським судом // Право України: пошук оптимальних моделей правового регулювання: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (19 жовтня 2018 р.) - Л., - 2018. - С. 55- 59.

5. Кравченко В. В. Муніципальне право України у визначеннях та схемах: навч. посіб. Вінниця: Твори, 2019. 142 с.
6. Любченко П. М. Муніципальне право: підручник. Харків: Право, 2019. 510 с.
7. Тетарчук І.В. Муніципальне право України : навчальний посібник для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 206 с.
8. Сліпченко С. О. Щодо системи об'єктів цивільного права України / С. О. Сліпченко // Приватне право України і європейська інтеграція: тенденції та перспективи : матеріали VI Міжнар. цивілістичного форуму (м. Київ, 14–15 квіт. 2016 р.). – Київ : ТОВ «Білоцерківдрук», 2016. – С. 82–84.
9. Цивільний кодекс : наук.-практ. комент. : у 6 т. / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Харків : ЕКУС, 2021. – Т 2: Об'єкти. Правочини. 326 Представництво. Строки та терміни. Позовна давність. Особисті немайнові права фізичної особи. – 523 с.
10. Рекодифікація цивільного законодавства України в умовах євроінтеграційних процесів: монографія / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонова, Н. Ю. Голубєва та ін. – Київ : Норма права, 2020. – 347 с.
11. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. – Київ : АртЕк, 2020. – 128 с. 14. Кот О. О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики: монографія / О. О. Кот. – Київ : Алерта, 2017. – 494 с.
12. Кройтор В. А. Принципи цивільного судочинства та їх система: проблеми сучасної теорії і практики : монографія / В. А. Кройтор. – Харків : Право, 2020. – 672 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.portal.rada.gov.ua> - офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://www.president.gov.ua> - офіційний веб-сайт Президента України.
3. <http://www.kmu.gov.ua> - офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
4. www.ombudsman.gov.ua - веб-сторінка Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
5. <http://www.minjust.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.
6. <http://www.court.gov.ua> - офіційний веб-портал судової влади України.
7. <http://www.gr.gov.ua> - офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури
8. <http://www.reyestr.court.gov.ua> - єдиний реєстр судових рішень в
9. www.ukrstat.gov.ua - веб-сторінка Державної служби статистики
10. <https://nads.gov.ua> - веб-сторінка Національного агентства України з питань державної служби.
11. <http://www.catalogue.nplu.org> - Національна парламентська бібліотека України.